

Charles Buls (1837-1914)
& Léon Vanderkindere (1842-1906)

Inventaris van de stukken bewaard op
het Liberaal Archief (1858-1907)



Buls

**Charles Buls (1837-1914)
& Léon Vanderkindere (1842-1906)**

Inventaris van de stukken bewaard op het Liberaal Archief (1858-1907)

december 2009

Deze inventaris kan online geconsulteerd worden: www.liberaalarchief.be

Uitgegeven door het Liberaal Archief
Kramersplein 23, 9000 Gent
Tel. +32 9 221 75 05
Fax +32 9 221 12 15
E-mail: info@liberaalarchief.be
Website: www.liberaalarchief.be

© Liberaal Archief
D/2009/3927/10

**Met steun van de
Vlaamse overheid** 

Inhoudstafel

I N H O U D S T A F E L	2
I N L E I D I N G	3
I N V E N T A R I S	7
1. DAGBOEK VAN CHARLES BULS	7
2. BRIEVEN VAN LÉON VANDERKINDERE AAN CHARLES BULS	7
3. BRIEVEN UIT HET ARCHIEF VAN LÉON VANDERKINDERE	7
4. DOCUMENTATIE OVER LÉON VANDERKINDERE.....	7

Inleiding

Charles Buls

Charles Buls werd geboren op 13 oktober 1837 als zoon van een Mechelse goudsmid. Hij groeide op in Brussel en liep er school op het atheneum. Daarna stuurde zijn vader de jonge Charles onder andere naar Frankrijk en Italië om er het vak van goudsmid te leren. Vooral van Italië was Buls onder de indruk. Hij ontwikkelde er een diepgaande interesse voor cultuur en door intensieve zelfstudie, daartoe ook aangespoord door zijn vriendschap met Léon Vanderkindere, ontwikkelde hij zich tot een fanatiek dilettant op uiteenlopende gebieden.

Ook onder invloed van Vanderkindere werd Buls lid van diverse Brusselse loges en vrijdenkende intellectualistische kringen, waar hij kennismaakte met verschillende vooruitstrevende liberalen. Met enkele vrienden stichtte hij de Ligue de L'Enseignement, in navolging van de Nederlandse Maatschappij Tot Nut van 't Algemeen.

Buls' politieke carrière begon in 1877, toen hij tot Brussels gemeenteraadslid verkozen werd op de liberale lijst. In 1879 werd hij schepen van Onderwijs en in 1881 burgemeester. Voor die tijd voerde hij een buitengewoon Vlaamsgezind beleid. Hij was voorzitter van Willemsfonds Brussel en zette zich samen met Julius Hoste sr. in voor de bouw van de Koninklijke Vlaamse Schouwburg. Hij besteedde ook bijzondere aandacht aan het onderwijs en ontwikkelde een net van Brusselse stedelijke scholen dat als referentiepunt zou gaan dienen voor de rest van het land.

In zijn beginjaren kan Buls beschouwd worden als een vooruitstrevend liberaal. Zijn ideeën waren democratisch en gericht op de emancipatie van de lagere klassen (en dan vooral op de intellectuele ontvoogding ervan). Hoewel hij aanvankelijk met belangstelling kennisnam van de ideologie van het opkomende socialisme, kon de arbeidersbeweging hem niet overtuigen. Mettertijd evolueerde Buls zelfs naar het eerder doctrinaire kamp. Zo ging hij in 1884 samen met spitsbroeder Vanderkindere over naar de Ligue Libérale, toen deze zich afscheurde van de voor sommigen te progressief geworden Association Libérale.

In 1899 nam Charles Buls ontslag als burgemeester.

Hij stierf op 13 juli 1914.

Het dagboek van Charles Buls

Op het Liberaal Archief berusten drie dagboekschriften van Charles Buls, die overgemaakt werden door Albert Maertens. De titelpagina's vermelden respectievelijk "Journal I, 1877-1893", "Journal II, 1893-1898", en "Journal III, 1899".

De inhoud van de schriften is op te delen in enerzijds dagboek aantekeningen en anderzijds afschriften van brieven die Buls tussen 1892 en 1905 heeft geschreven aan Marguerite Poradowska-Gachet. De dagboek aantekeningen zijn ongelijkmatig in de tijd verspreid en zijn hoogst waarschijnlijk achteraf neergeschreven. Ze beschrijven het leven van Buls niet van dag tot dag, maar bieden veeleer overzichten van bepaalde periodes.

Zowel de dagboek aantekeningen als de correspondentie met Marguerite Poradowska-Gachet bevatten informatie over Buls' politieke leven en zijn gedachtegoed en ze zijn dan ook uitstekend materiaal om zijn houding tegenover gebeurtenissen uit die tijd te bestuderen.

Ook wie geïnteresseerd is in het leven en werk van de Pools-Britse schrijver Joseph Conrad, kan relevante informatie vinden in de correspondentie tussen Buls en Poradowska-Gachet. Conrad was namelijk aangetrouwde familie van Poradowska-Gachet, en ook hij onderhield een regelmatige briefwisseling met haar. Vermoedelijk is zij de tante uit Conrads sterk autobiografische werk *Heart of Darkness*, die het hoofdpersonage helpt aan een betrekking op een boot op de Congorivier.

Volgens Charles Buls heeft hij ook een schrift volgeschreven over de periode 1870-1874, dat hij ter inzage opgestuurd zou hebben naar Marguerite Poradowska-Gachet. Het is niet met zekerheid vast te stellen, maar het zou dus kunnen dat het bewuste deel nog niet is teruggevonden omdat Poradowska-Gachet het nooit heeft teruggestuurd.

In het schrift over de periode 1877-1893 zijn enkele bladzijden uitgesneden.

De dagboeken werden in 1987 uitgegeven door het Liberaal Archief, aangevuld met een uitvoerige inleiding en verklarende voetnoten van Marcel Bots¹. Voor meer informatie over Buls en zijn dagboeken verwijzen we dan ook naar deze publicatie.

De correspondentie tussen Buls en Vanderkindere

Léon Vanderkindere werd geboren op 22 februari 1842 in Sint-Jans-Molenbeek. Hij overleed in Ukkel op 9 november 1906. Charles Buls leerde Léon Vanderkindere kennen op het atheneum en er ontwikkelde zich tussen beide scholieren een blijvende vriendschap.

Vanderkindere, een kind van de hoge Brusselse burgerij, groeide op in een intellectueel milieu, doordrongen van het gedachtegoed van de Verlichting. In tegenstelling tot Buls was hij steeds de primus van de klas. Vanderkindere stimuleerde Buls dan ook om via zelfstudie de algemene kennis op te doen die hij miste door voor een beroepsopleiding te kiezen. Het was hoogst waarschijnlijk ook Vanderkindere die Buls introduceerde in de loge Les Amis Philantropes, en op die manier dus ook Buls' politieke carrière heeft helpen lanceren. Vanderkindere zelf zou naam maken als historicus, burgemeester van Ukkel en rector van de ULB.

Rond de jaren 1858-1860, toen Buls in Frankrijk en Italië rondreisde, onderhielden zij als jonge mannen een intense correspondentie. Prof. dr. Bots² typeert ze als volgt: "Het zijn lange epistels, jeugdig en vaak zeer romantisch van inhoud, waarin we de psychologische evolutie van Vanderkindere kunnen volgen op het einde van zijn atheneumtijd en tijdens zijn eerste jaren aan de ULB." Ze bevat ook beschrijvingen van de jonge Buls, want bij gelegenheid meet Vanderkindere zijn eigen onstuimige karakter graag af tegen dat zijn bedaarde en introverte vriend.

Van die correspondentie, meer bepaald van de brieven van Vanderkindere worden enkele originelen bewaard op het Liberaal Archief. Zij werden door Buls bijgehouden als ontvangen post. De brieven zijn genummerd, maar het is niet duidelijk of dat op het moment van ontvangst is gebeurd, of achteraf. Wel wijzen ontbrekende nummers op hiaten.

¹ BULS (Charles). *Het Dagboek van C. Buls ingeleid en toegelicht door Prof. dr. M. Bots*. Gent, Liberaal Archief, 1987, 174 p.

² *Op. Cit.*, p. 11.

Brieven uit het archief van Vanderkindere

In 2005 werden fotokopieën van brieven uit het archief van Léon Vanderkindere overgedragen door Michel Vanderkindere. Het betreft briefwisseling tussen Buls en Léon Vanderkindere en tussen Buls en zijn zus Adèle (die op 30 juni 1863 huwde met Léon Vanderkindere).

Verwante archieven

Het archief van Charles Buls wordt bewaard op het Archief van de Stad Brussel³. Een overzicht van deze stukken is te vinden in: MARTENS (Mina). Charles Buls. Ses papiers conservés aux Archives de la Ville. In: *Cahiers Bruxellois*, 1957, p. 253-323 & 1958, p. 30-58⁴. Het betreft een zeer uitgebreid en divers archief, met o.a. briefwisseling en stukken m.b.t. onderwijskwesties, politiek, kunstgeschiedenis en reizen. Daarnaast bevat het tekeningen, aquarellen en foto's van Buls.

Op het Liberaal Archief worden een aantal verslagboeken van de Association Libérale en de Ligue Libérale⁵ bewaard, net als het archief van het Willemsfonds.

Aanwijzingen voor de gebruiker

De stukken zijn vrij toegankelijk. De voertaal is het Frans. De opvraag- en citeertitel luidt *Liberaal Archief, Stukken van Charles Buls & Léon Vanderkindere*, gevolgd door het inventarisnummer.

Bibliografie

BULS (Charles). *Het Dagboek van C. Buls ingeleid en toegelicht door Prof. dr. M. Bots*. Gent, Liberaal Archief, 1987, 174 p.

BÜTZLER-VANNESTE (Yvette) e.a. *Karel Buls wereldreiziger met een hart voor Brussel 1837-1914*. Brussel, Uitgever Willemsfonds Agglomeratieverbond Brussel, 1987, 206 p.

La Ligue de l'Enseignement et la Défense de l'Ecole Publique avant 1914. Bruxelles, Ligue de l'Enseignement et de l'Education permanente, 1986, 128 p.

MARTENS (Mina). "Charles Buls. Ses papiers conservés aux Archives de la Ville". In: *Cahiers Bruxellois*, 1957, p. 253-323 & 1958, p. 30-58.

³ Archief van de Stad Brussel, Huidevettersstraat 65, 1000 Brussel (tel 02/279.53.20 - fax 02/279.53.29), <http://www.brucity.be>.

⁴ Dit overzicht is consulteerbaar in de bibliotheek van het Liberaal Archief.

⁵ *De Brusselse liberale partijen. Société de l'Alliance Libérale, Association Libérale, Ligue Libérale, Alliance Libérale. Inventaris van de stukken bewaard op het Liberaal Archief ([1841-1848]; 1856-1921)*. Gent, 2006, 23 p. (Inventaris nr. 22).

Deze inventaris is online te consulteren op www.liberaalarchief.be.

SLUYS (Alexis). *Charles Buls et la Ligue de l'Enseignement (1864-1914)* (supplément au Bulletin de la Ligue de l'Enseignement (1864-1914), janvier-février 1922). Bruxelles, Im. G. Cops, 1922, 56 p.

Inventaris

1. Dagboek van Charles Buls
 - 1.1. “Journal I, 1877-1893”. 1 deel.
 - 1.2. “Journal II, 1893-1898”. 1 deel.
 - 1.3. “Journal III, 1899”. 1 deel.

2. Brieven van Léon Vanderkindere aan Charles Buls
Bij de originele brieven zijn transcripties van Marcel Bots gevoegd.
 - 2.1. 1858-1860. 1 omslag.
20 brieven.

3. Brieven uit het archief van Léon Vanderkindere
Fotokopieën.
 - 3.1. Brieven van Charles Buls**
 - 3.1.1. Brieven aan zijn vader en zijn zus vanuit Italië, 1859-1860. 1 omslag.
 - 3.1.2. Brieven [aan Léon Vanderkindere], s.d., 1860-1862. 1 omslag.
 - 3.1.3. Brieven [aan Léon Vanderkindere], s.d., 1862, 1871. 1 omslag.
 - 3.1.4. Brieven aan Léon Vanderkindere en aan Adèle Buls tijdens een reis naar Siam, 1900. 1 omslag.
 - 3.2. Brieven aan Charles Buls**
 - 3.2.1. Brieven van Léon Vanderkindere en Adèle Buls, s.d., 1862-1864, 1882-1889, 1897-1899. 1 omslag.
 - 3.2.2. Brieven van Léon Vanderkindere en Adèle Buls (o.a. vanuit Italië), s.d., 1863. 1 omslag.
 - 3.2.3. Brieven van Léon Vanderkindere, s.d., 1887-1897. 1 omslag.

4. Documentatie over Léon Vanderkindere
 - 4.1. Biografisch essay over Léon Vanderkindere van G. Des Marez, 1907. Overdruk uit *Annales de l'Est et du Nord*. 1 katern.